

Czene-Polgár Viktória –
Magasvári Adrienn – Szabó Andrea
Többarcú hivatásunk

Bevezetés

Ebben a kötetben emlékezünk... Emlékezünk egy példaértékű tudósra és pedagógusra, Ruzsonyi Péter bv. dandártábornokra, a Nemzeti Közzolgálati Egyetem (NKE) Rendészettudományi Karának (RTK) egykori dékánjára. Ruzsonyi Péter személyiségének és munkásságának ismeretében, továbbá öröksége nyomán merült fel bennünk, szerzőkben az a gondolat, hogy megvizsgáljuk, melyek azok a tényezők, amelyek összekapcsolják a tudóst és a tanárt (egyetemi oktatót), illetve a rendészeti feladatokat ellátó szerveknél szolgálókat. Ami biztosan összeköti őket, ami közös bennük: az értékek közvetítése, a társadalom jólétéhez való hozzájárulás, a kiemelkedő szakmaiság, az életre szóló kötődés, az egyéni és a közösségi felelősségvállalás, elkötelezettség a tudomány, a kutatás és a rendészeti szakma iránt, azaz a többarcú hivatásuk.

Az egyetemi oktatói hivatás

A hivatások – hagyományos értelemben – olyan fontos társadalmi rendeltetéssel bíró, a közösséget önzetlenül szolgáló, autonómiával rendelkező, tanult, kiváltságos foglalkozások, amelyeket széles körű társadalmi megbecsülés övez, a közösség is értékként tekint rájuk. A hivatásokat az állam is elismeri, támogatja, működésük jogszabályi keretek által meghatározott. A hivatások tagjaival szemben mindig magasabbak az etikai, erkölcsi, viselkedési elvárások, és ezek a hivatást gyakorlók szolgálaton kívüli szerepeire is hatással vannak.¹

¹ MAGASVÁRI 2022.

A hivatás – emellett – az egyén elkötelezett identitására,² hivatásorientált hozzáállására épül, amely nemcsak munkát jelent, hanem személyes kiteljesedést is nyújt, és az önmegvalósítás lehetőségét is kínálja.³

Max Weber német szociológus, filozófus, közgazdász 1917 végén *A tudomány mint hivatás* címmel tartott előadást Münchenben. Ennek során megfogalmazta, hogy mindenkinek, „aki tudói hivatást érez magában, fel kell ismernie, hogy a rá váró feladat kétarcú. Nemcsak tudósi, hanem tanári képességre is szert kell tennie. És a kettő egyáltalán nem esik egybe. Lehet valaki egészen kiváló tudós és egyenesen kétségbeejtően rossz tanár. [...] Ha egy tanárról elterjed az a vélemény, hogy rossz oktató, akkor ez az egyetemen többnyire a halálos ítéletét jelenti, még ha a világ legelső tudósa is.”⁴

Max Weber korában az egyetemek feladata szinte kizárólag az volt, hogy egy szűk réteg számára színteret biztosítsanak a tudomány műveléséhez. Azóta azonban a felsőoktatás szerepe és helyzete alapvetően megváltozott. A magyar felsőoktatásban a kilencvenes évektől jelentős tömegesedés indult meg, a folyamatban a hallgatói létszám 400 ezer fölé nőtt. (A hallgatói összlétszám 2005-ben volt a legmagasabb, 424 161 fő.) Az ezt követő egy évtizedben a demográfiai, oktatáspolitikai, valamint a munkaerőpiaci okok eredményeként a hallgatói létszámok csökkenni kezdtek, és 2019-ben a jelentkezők létszáma mélypontot ért el (281 461 fő),⁵ majd ismét lassú emelkedés kezdődött. Az intézmények tehát egyre növekvő számú hallgatóval, új elvárásokkal és nem utolsósorban új technológiákkal szembesülnek.

Az elmúlt évtizedekben – a globalizáció vagy a felsőoktatás tömegesedésének eredményeként – a felsőoktatás jelentős változásokon ment keresztül, képzési szerkezete a bolognai folyamat révén átalakult, a rendszer sokkal inkább a versenyszférához közelít.⁶ Az egyetemeken megszerezhető tudás pedig – a tudásalapú társadalomnak köszönhetően, ahol a gazdasági fejlődés alapvető záloga a humán tőke – egyfajta gazdasági valutává vált. A hallgatóknak egyre sokrétűbb ismeretekre kell szert tenniük, hogy megfeleljenek a munkaadói igényeknek. A felsőoktatásnak elsődleges célja pedig az lett, hogy a hallgatóit ellássa azokkal a készségekkel, amelyek ahhoz kelljenek, hogy minél felkészültebben lépjenek be a munkaerőpiacra. Így az egyetemek feladata már nemcsak az elméleti ismeretek

² DEROSA 1996.

³ WINEBERG 2008.

⁴ WEBER 2019.

⁵ BOCSI 2022.

⁶ Lásd bővebben: URBANOVICS–MIKULÁS–SASVÁRI 2019.

átadása, a klasszikus értelmiség nevelése, hanem a sokkal szerteágazóbb gazdasági és társadalmi elvárásoknak való megfelelés.⁷ A különböző változásokhoz, kihívásokhoz való alkalmazkodás módja a naprakész, használható tudás.⁸ A lexikális, elméleti tudás továbbra is elengedhetetlen, de a képességek, készségek, attitűdök és kompetenciák szerepe folyamatosan növekszik. Mindezen változások miatt az egyetemi oktatóknak fontos feladatává vált, hogy a hagyományos, frontális előadáson alapuló ismeretátadás mellett nagyobb hangsúlyt fektessenek a sokszínűségre, a kreativitásra, a kommunikációra, az együttműködésre, a rugalmasságra, a motivációra, a kritikus gondolkodásra és a problémamegoldásra.⁹ Egy-egy oktató pedig jelentős hatással lehet a hallgatók motiváltságára, képes alakítani a gondolkodásmódjukat, világlátásukat.¹⁰

A megnövekedett hallgatói létszámot az oktatói létszám változása nem arányosan követte: az oktatók létszáma a rendszerváltást követő években 17 ezer fő körül volt, létszámuk 2005-ben megközelítette a 24 ezret. Az azt követő tíz évben a szám átmeneti csökkenést mutatott, 21 ezer körül mozgott, majd 2016-tól ismét nőni kezdett. A 2022/23-as tanévben 23 383 fő dolgozott ebben a beosztásban.¹¹ Elmondható, hogy az elmúlt évtizedek nemcsak a létszám tekintetében hoztak változásokat, de folyamatosan formálódott (és formálódik) az oktatói munka keretrendszere, és a feladatköre is. Az oktatói munka legfontosabb ismérveit Enders és De Weert 2009-es tanulmánya összegezte. Eszerint az oktatói létre nem szűk értelmezés szerinti hivatásként, hanem egyfajta rendként, céhes közösségként tekinthetünk, amelyet bizonyos privilégiumok – mint például az autonómia, az akadémiai szabadság – védenek, s munkájuk fő célja az oktatás és a kutatás,¹² munkavégzésüket pedig jól jellemzi az elhivatottság, a magasabb rendű szolgálat, az elhívás.¹³

Arra viszont érdemes most kitérni, hogy milyen tényezők befolyásolhatják az oktatói identitást. Az egyik jelentős befolyással bíró tényező az oktatói előmenetel, a karrierlehetőség. A másik ilyen tényező lehet a hivatás társadalmi presztízse, amely az egyetemi oktatók esetében kifejezetten magas: a 2016-os mikrocenzus adatai alapján az általános foglalkozáspresztízs-rangsor 5. helyén

⁷ HRABÉCZY–KOC SIS 2023.

⁸ CSENGER–LAMPERT 2023.

⁹ ENWEFA 2016.

¹⁰ A témáról lásd bővebben: HEGEDŰS–FEKETE 2023.

¹¹ Központi Statisztikai Hivatal [é. n.].

¹² ENDERS – DE WEERT 2009.

¹³ BALÁZS 2002; ERDŐS 2015.

1. táblázat. *Foglalkozásprezstízs-sorrend, korcsoportok szerint*

<i>Sorszám</i>	<i>16–20 éves</i>	<i>21–50 éves</i>	<i>50 éves és annál idősebb</i>
1.	Kórházigazgató	Kórházigazgató	Egyetemi rektor
2.	Bankelnök	Egyetemi rektor	Kórházigazgató
3.	Főügyész	Sebész	Sebész
4.	Sebész	Gyermekeorvos	Gyermekeorvos
5.	Bíró	Bíró	Bankelnök
6.	Egyetemi rektor	Főügyész	Egyetemi oktató
7.	Rendőrfőkapitány	Egyetemi oktató	Körzeti orvos
8.	Egyetemi oktató	Bankelnök	Főügyész

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal 2016.

állt (a kórházigazgató, az egyetemi rektor, a sebész és a gyermekorvos után, de megelőzve többek között olyan foglalkozásokat, mint a bankelnök, a főügyész, bíró, körzeti orvos vagy gyárigazgató).¹⁴

Azonban ma már kijelenthető, hogy az egyetemi oktatói feladat egy több rétegből álló, összetett rendszer, amelynek csak két szegmense a tanítás és a kutatás. De mindez kiegészül az egyetemi közéletben való részvétellel irányuló elvárásokkal, továbbá az oktatásszervezési feladatokkal, a pályázatokban való részvétellel, a hallgatói csoportokkal történő kommunikációval, valamint a digitális oktatásban való jártasság megszerzésével is. A megnövekedett számú követelmények, a felsőoktatásban megmutatkozó speciális feladatok komoly kihívást jelenthetnek az oktatók számára. Vagyis az egykor kiszámíthatónak, nyugodtnak tekinthető oktatói munkakör megváltozott.¹⁵ Az, hogy mennyire egyeztethetőek össze ezek a részterületek, hogy lehet-e egyformán magas szinten mindegyikben megfelelni, külön kutatás tárgya lehet.

¹⁴ Központi Statisztikai Hivatal 2016.

¹⁵ HRABÉCZY-KOCSIS 2023.

A pénzügyőr tisztek képzéséért felelős egyetemi oktatói szerep

Különösen speciális esetben vannak azonban azok az oktatók (köztük a tanulmány egyes szerzői is), akik a Nemzeti Közszolgálati Egyetem (NKE) Rendészettudományi Karán (RTK) kétarcú – tudósi és tanári – hivatásuk mellett rendészeti hivatásrendjük irányába is elkötelezetten végzik feladataikat. Így például azok, akik a Nemzeti Adó- és Vámhivatal (NAV) személyi állományának utánpótlását biztosító pénzügyőr tisztjelölteket készítik fel jövőbeni pénzügyőri hivatásukra, szolgálati feladataikra, adó- és vámhatósági jogviszonyban álló pénzügyőrként és egyben oktatóként, mert esetükben ezek a szerepkörök feltételezik egymást.

De kik is az adó- és vámhatósági jogviszonyban álló pénzügyőrök, és miért is beszélhetünk pénzügyőri hivatásról? Egységesen pénzügyőr elnevezéssel illetjük a NAV vámszakmai, pénzügyi nyomozati és rendészeti szakterületén pénzügyőri munkakörben szolgáló munkatársakat. A pénzügyőri munkaköröket a Nemzeti Adó- és Vámhivatalnál rendszeresített pénzügyőri munkakörökről, képesítési előírásokról, valamint a munkaköri pótlékról szóló 21/2020. (XII. 30.) PM rendelet 1. számú melléklete tartalmazza. Pénzügyőri munkakörbe azok a foglalkoztatottak számítanak, akik a NAV alaptevékenységébe tartozó feladatok közül azokat látják el, amelyeket sajátos körülmények között, az élet és testi épség kockáztatásával végeznek, ahol lehetőségük van az *állami monopóliumból származó fizikai kényszer* alkalmazására. Vagyis – a Nemzeti Adó- és Vámhivatalról szóló 2010. évi CXXII. törvény 35. § (1)–(2) bekezdése értelmében – pénzügyőrök azok, akik a mindennapokban egyenruha- és fegyverviselésre, illetve intézkedések foganatosítására kötelezettek, és a jogszerű intézkedés biztosítása érdekében kényszerítő eszközök alkalmazására jogosultak. Az adó- és vámhatósági szolgálati jogviszony a pénzügyőrök irányába jelentősebb kötelemeket támaszt, hiszen ők életüknek és testi épségüknek kockáztatásával, élethivatásként teljesítik szolgálatukat, amit önként vállalnak,¹⁶ elfogadják egyes alapvető jogaik korlátozását éppúgy, mint a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló 2015. évi XLII. törvény hatálya alá tartozó hivatásos szolgálati jogviszonyban állók.

¹⁶ MAGASVÁRI 2021a.

A pénzügyőri szolgálat hivatásvizsgálatát Magasvári 2022-ben végezte el, amelynek alapján kijelenthető, hogy a pénzügyőri szolgálat egy hivatás. Olyan hivatás, amelynek kiemelt társadalmi szerepe van az állam gazdasági és pénzügyi biztonságának védelme terén, amelyhez megfelelő közhatalommal és a fizikai kényszer alkalmazásának monopóliumával is rendelkeznek a tagjai. A közösség szolgálatában végzett tevékenységet a hivatás gyakorlóit törvényi keretek között látják el. A pénzügyőrök szakmai és gyakorlati felkészítése egyetemi szintű képzés keretei között zajlik. A hivatást vállalók szigorú erkölcsi és etikai elvek, elvárások mentén látják el feladataikat, felelősséggel tartoznak a magatartásuk következményeiért, nemcsak szakmai téren, hanem a magánéletükben is. A pénzügyőri hivatás kultúrájával való azonosulást számos szimbolikus elem segíti, mint például az egyenruha, a rendfokozat, az eskü vagy a sajátos nyelvhasználat. A pénzügyőri hivatással járó többtelektelezettségek és az áldozatvállalás sok esetben hatással van a hivatást betöltők magánéletére is, befolyásolja a családi és baráti kapcsolataikat. A pénzügyőrökre jellemző, hogy életre szólóan elköteleződnek a munkájuk mellett, egyfajta életformává válik számukra.¹⁷

Ennek a speciális szerepkörnek ma már több évtizedes története van, amikor is a Rendőrtiszti Főiskolán 1987-ben elindult a vámnyomozó szak (levelező), majd 1991-ben a Vám- és Pénzügyőri Tanszék felállításával egy időben a vámigazgatási szak (nappali és levelező). 2006-tól – a bolognai folyamat hatásaként – a szakból szakirányok lettek, és az elnevezésük is megváltozott pénzügyi nyomozói és vám- és jövedéki igazgatási szakirányra. A bolognai célkitűzéseknek megfelelően átalakult a tanterv, és a tananyag is követte a jogszabályi környezetben bekövetkezett változásokat, különös tekintettel az Európai Unióhoz történő csatlakozásra. 2009-től pedig a pénzügyi nyomozói szakirány is megnyílt a külső pályázók számára.¹⁸

A 2011-ben létrejött Nemzeti Adó- és Vámhivatal, továbbá a Nemzeti Közszerológiai Egyetem 2012. évi megalapítása is komoly tartalmi és formai változásokat generált a tanszék által koordinált szakirányok és a tantárgyi programok esetében.¹⁹ A két nagy horderejű átalakulás egyrészt változásokat hozott a jogszabályi környezet területén, a NAV személyi állományát érintően (alkalmazotti jogviszonyok, szakképesítések elfogadása, képzetek átalakítása),²⁰

¹⁷ MAGASVÁRI–CSABA 2023.

¹⁸ KOVÁCSICS 2000; SZABÓ 2017b; SZABÓ 2018b; SZABÓ–MAGASVÁRI 2021a; SZABÓ–MAGASVÁRI 2021b.

¹⁹ KOVÁCS 2012; SZABÓ 2013.

²⁰ MAGASVÁRI 2018a; MAGASVÁRI 2021b.

másrészt a létrejött egyetemi struktúra és egyetemi környezet még sürgetőbbé tette a doktori fokozattal rendelkezők számának növelését, tudományos igényű publikációk megjelentetését. És ebben a megújult környezetben kell folytatni a pénzügyőr tisztek felsőfokú szakmai képzését.

A 2016-ban bevezetett tisztjelölti státusz és a négyéves képzésre történő áttérés 2017-ben újabb karakterisztikus változások a Rendészettudományi Kar mellett a Vám- és Pénzügyőri Tanszék életében is. A szakirányok elnevezése – kizárólag a 4 éves nappali munkarendben – megint változott, vám- és pénzügyőri, valamint adó- és pénzügyi nyomozói szakirányra, és a tisztjelölti státuszhoz kapcsolódó felkészítési követelmények elengedhetetlenné tették a tanterv módosítását a tartalom és a szemeszterek egymásra épültsége terén egyaránt.

Egy korábbi, a nappali munkarendű pénzügyőr hallgatók között végzett vizsgálat eredményei pedig arra utalnak, hogy a fiatalok pályaválasztását többségben céltudatos, tervszerű választás jellemzi.²¹ A szakirányok iránti érdeklődés tehát továbbra is jól érzékelhető.

Az elmúlt évtizedben már nem csak az alap-, de a mesterképzésben is – különös tekintettel a rendészeti vezető mesterképzési szakra – szignifikáns szerepe van a tanszék oktatóinak.²² A 2014/2015-ös tanévtől kezdődően a rendészeti vezető mesterszakra felvett hallgatóknak a különböző specializációkból egyet kell választaniuk.²³ Az értékelő-elemző specializáció egy olyan tanszéki kidolgozó munka eredménye, amely során szorosan együttműködünk a bünyügyi képzésért felelős szaktanszékkel és a NAV érintett szerveivel.

2015 nyarán a NAV vezetése arról döntött, hogy a vám- és bünyügyi szakterület mellett az adószakág utánpótlását is az NKE keretein belül kívánja megoldani. A közigazgatás-szervező alapképzési szak keretében egy önálló szakirány létrehozása ígérkezett a legjobb megoldásnak.²⁴ 2017 szeptemberében az Államtudományi és Közigazgatási Kar Államháztartási és Pénzügyi Jogi Intézetének oktatói közössége, valamint a Rendészettudományi Kar Vám- és Pénzügyőri Tanszékének oktatói megkezdték a hallgatók felkészítését.

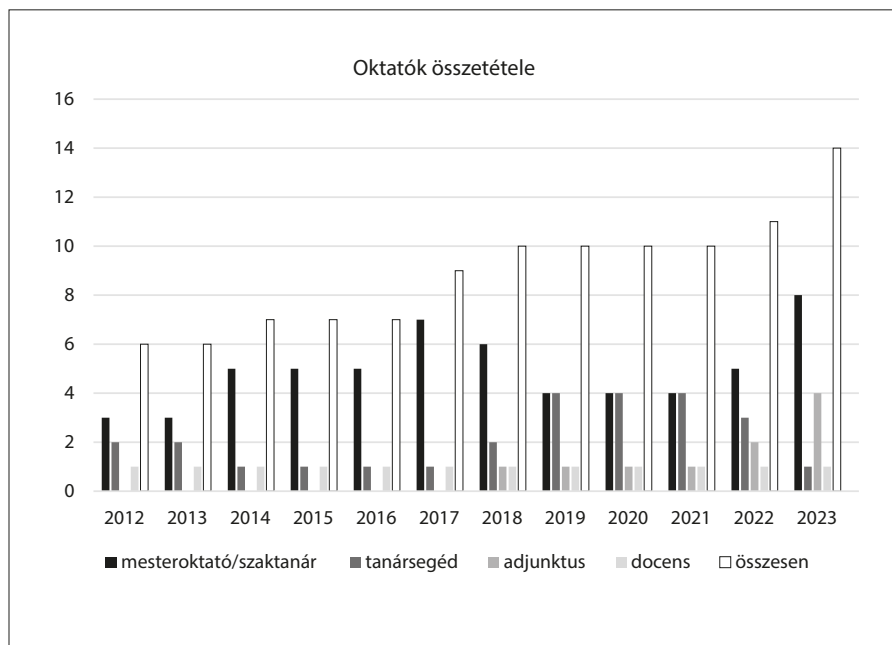
A fentiekben bemutatott sokszínű, speciális kompetenciákat igénylő képzésekhez a sokszínű és speciális kompetenciákkal rendelkező oktatói állomány is elvárás. A szakmai ismeret és az oktatói affinitás mellett a tudományos

²¹ ERDŐS 2018.

²² VIRÁNYI 2006; SZABÓ 2017a; HRUBOS 2019.

²³ KOVÁCS 2017.

²⁴ SZABÓ 2018a.

1. ábra. A VPT oktatói állományának létszáma 2012 és 2023 között (fő)

Forrás: a szerzők saját szerkesztése

teljesítmény is fokmérője egy egyetemi tanszék működésének. Erdős és társai 2022-ben végzett vizsgálatuk alapján megállapították, hogy a tanszék a tudományos eredményteremtésben folyamatos növekedést produkált, illetve azt, hogy az elmúlt közel egy évtizedes tudományos munkásságában a kutatók, oktatók, illetve hallgatók közötti tudományos együttműködés az utolsó néhány évben egyre szélesebb teret nyert. A tudományos láthatóság erősödésére pedig a munkatársak közleményeire adott hivatkozások számának folyamatos növekedése a bizonyíték.²⁵

Megállapíthatjuk, hogy a tanszék oktatói igyekeznek megfelelni az egyetemi elvárásoknak, azaz az oktatás-kutatás-publikálás követelményrendszerének. A tudományos közlemények mellett az oktatás megfelelő színvonalának biztosítása érdekében egyetemi jegyzetek is gazdagítják a tanszék publikációs teljesítményét. A tanszéki közösség létszámának gyarapodásával egyre több lehetőség nyílt az oktatásban való együttműködésre, több oktató

²⁵ ERDŐS–MAGASVÁRI–SZABÓ 2022.

közreműködésében megvalósuló kurzusok megtartására, amelynek eredményei jellemzően társszerzőségben íródott tanulmányokban öltöttek testet.

A tudományos teljesítmény felmutatása természetesen nem öncélú, hiszen az egyetemi oktatói munkakörben történő előrelépés egyik kiemelt feltétele a publikációs teljesítmény egyértelmű bizonyítása, tehát az adjunktusi és docensi munkakörben történő foglalkoztatás jogszabályi és foglalkoztatási szabályzatban előírt követelményének – idegen nyelvű tudományos közlemények és a független hivatkozások száma, valamint a Hirsch-index nominális értéke – teljesítése. Az 1. ábra mutatja az egyetemmmé válás időpontjától összeített oktatói munkakörök változását 2023 végéig.

Összegzés

A Vám- és Pénzügyőri Tanszék oktatójának lenni, ahogy az a fentiekből is kitűnik, összetett feladat, amely kiegészül a felsőoktatásban jelen lévő Z generáció elvárásaival az oktatásmódszertan területén is. A pénzügyőr szakmai elvárásoknak történő megfelelés és a Z generáció megváltozott igényeire adott válaszok/megoldások kihívások elé állítják az oktatókat.²⁶

Az innovatív megoldásokhoz az elmúlt években tudományos mérések/vizsgálatok is párosultak. Ezek keretében a szerzők azt vizsgálták, hogy az általuk a pénzügyőr tisztek képzésébe applikált innovatív oktatásmódszertani megoldásokat hogyan értékeli az érintett hallgatók, milyen kompetenciákat fejlesztenek, és mennyire hatékonyak. Kiemelve néhány példát, így a virtuális vám- és bűnügyi igazgatósági modellt,²⁷ a szakmatörténeti kalandtúrát²⁸ vagy az intézkedéstaktika terén bevezetett újításokat,²⁹ összefoglalóan azt mondhatjuk, hogy a hagyományos értékeket közvetítő tárgyak oktatása is csak egy jól megválasztott komplex módszerrel tud sikeres és hatékony lenni. Ennek segítségével viszont nemcsak lexikális tudást adnak, hanem segítenek a hivatásrendi hovatartozás megalapozásában és erősítésében is.

Mindezt a kérdőíves kutatás eredményei is alátámasztani látszanak, azaz a hallgatók értékeli a kreatív, innovatív oktatásmódszertani megoldásokat.

²⁶ ERDŐS 2018; MAGASVÁRI 2018b; MAGASVÁRI–SZILÁGYI 2019; CHRISTIÁN–ERDŐS 2020; CHRISTIÁN–HAUTZINGER–KOVÁCS 2021.

²⁷ CHRISTIÁN–ERDŐS–MAGASVÁRI 2021.

²⁸ CZENE–POLGÁR–SZABÓ 2023.

²⁹ ERDŐS–EÖRDÖGH–MISKOLCI 2023; ERDŐS–CHRISTIÁN–SZABÓ 2024.

Világosan látják azokat a kompetenciaterületeket, ahol ezek erősítik őket, így az együttműködés, együtt gondolkodás, egymás iránti empátia, szakmai fejlődés igénye, kritikai gondolkodás, problémamegoldás terén.

Felhasznált irodalom

- BALÁZS Péter (2002): *Orvoslás pénzért és hivatástudatból*. Budapest: Melania Kiadó.
- BOCSI Veronika (2022): Oktatók a posztakadémiai világban – egy kvalitatív kutatás tanulságai. *Különleges Bánásmód*, 8(3), 7–18. Online: <https://doi.org/10.18458/KB.2022.3.7>
- CHRISTIÁN László – ERDŐS Ákos (2020): Vészharang és jubileum? A rendészeti felsőoktatás kilátásai, a tisztjelöltek toborzásának és életpályára állításának nehézségei. *Belügyi Szemle*, 68(12), 11–42. Online: <https://doi.org/10.38146/BSZ.2020.12.1>
- CHRISTIÁN László – ERDŐS Ákos – MAGASVÁRI Adrienn (2021): Képzési innováció a magyar rendészeti felsőoktatásban. In CZENE-POLGÁR Viktória et al. (szerk.): *Tradíció, tudomány, minőség. 30 éves a Vám- és Pénzügyőri Tanszék*. Budapest: Magyar Rendészettudományi Társaság Vám- és Pénzügyőri Tagozat, 62–77. Online: <https://doi.org/10.37372/mrttvpt.2021.2.2>
- CHRISTIÁN László – HAUTZINGER Zoltán – KOVÁCS Gábor (2021): A magyar rendészeti felsőoktatás jelene és jövője. *Magyar Rendészet*, 21 (Különszám), 49–68. Online: <https://doi.org/10.32577/mr.2021.1.ksz.4>
- CSENGER Lajosné – LAMPERT Bálint (2023): Tanítási, tanulási folyamat tervezése, szervezése. In KÖVECSESNÉ GÖSI Viktória et al. (szerk.): *Felsőoktatás-pedagógia a gyakorlatban*. Győr: Széchenyi István Egyetem, 69–80.
- CZENE-POLGÁR Viktória – SZABÓ Andrea (2023): Innováció a pénzügyőri szakmatörténet oktatásban. *Neveléstudomány*, 11(2), 44–54. Online: <https://doi.org/10.21549/NTNY.41.2023.2.4>
- DEROSA, Paul G. (1996): Professionalism – Where Are All the Heroes? *JBJS (The Journal of Bone and Joint Surgery)*, 78(9), 1295–1299.
- ENDERS, Jürgen – Egbert DE WEERT (2009): Introduction. In Jürgen ENDERS – Egbert DE WEERT (szerk.): *The changing face of academic life*. London: Palgrave Macmillan, 1–12. Online: https://doi.org/10.1057/9780230242166_1
- ENWEFA, Regina (2016): Redefining the Future of Higher Education in the 21st Century: Education and Preparing for Today and Tomorrow. *International Journal of Innovative Business Strategies (IJIBS)*, 2(2), 95–101.
- ERDŐS István (2015): A szakmai etikai normák formálódása, mint közös tanulás. In PUSZTAI Gabriella – MORVAI Laura (szerk.): *Pálya – modell. Igények és lehetőségek a pedagógus-továbbképzés változó rendszerében*. Nagyvárad–Budapest: Partium, 95–106.

- ERDŐS Ákos (2018): Alkalom vagy tervszerűség? A pénzügyőr tisztjelöltek pályára lépésének rövid vizsgálatáról. In CZENE-POLGÁR Viktória – ZSÁMBOKINÉ FICSKOVSZKY Ágnes (szerk.): *Innováció, elektronizáció, tudásmenedzsment*. Budapest: Magyar Rendészettudományi Társaság Vám- és Pénzügyőr Tagozata, 115–130.
- ERDŐS Ákos – CHRISTIÁN László – SZABÓ Andrea (2024): Az intézkedéstaktikai képzés kompetenciafejlesztő hatásával kapcsolatos hallgatói percepciók kvantitatív vizsgálata a pénzügyőrök körében. *Belügyi Szemle*, 72(2), 289–308. Online: <https://doi.org/10.38146/BSZ.2024.2.6>
- ERDŐS Ákos – EÖRDÖGH Gábor – MISKOLCI Gábor (2023): Lövészeti képzésfejlesztés hatásának hallgatói értékelése a pénzügyőrök körében. In SZABÓ Andrea et al. (szerk.): *Tudás- és értékmegosztás – mesterséges intelligencia – generációváltás? Tanulmánykötet*. Budapest: Magyar Rendészettudományi Társaság, 50–61. Online: <https://doi.org/10.37372/mrtvpt.2023.1.4>
- ERDŐS Ákos – MAGASVÁRI Adrienn – SZABÓ Andrea (2022): A Vám- és Pénzügyőri Tanácsék publikációs teljesítménye 2012–2021 között. *Belügyi Szemle*, 70(10), 2095–2111. Online: <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.10.10>
- HEGEDŰS Judit – FEKETE Márta (2023): Hivatásos jogviszonyban álló oktatók narratívái oktatói identitásukról. *Neveléstudomány*, 11(2), 55–64. Online: <https://doi.org/10.21549/NTNY.41.2023.2.5>
- HRABÉCZY Anett – KOCSIS Zsófia (2023): Felsőoktatási kihívások és az oktatói jóllét összefüggései egy kvalitatív kutatás tükrében. *Neveléstudomány*, 11(3), 46–64. Online: <https://doi.org/10.21549/NTNY.42.2023.3.3>
- HRUBOS Ildikó (2019): Az európai felsőoktatási térség létrehozása, mint az Európai Unió felsőoktatás-politikájának központi eleme. *Educatio*, 28(1), 75–90. Online: <https://doi.org/10.1556/2063.28.2019.1.6>
- KOVÁCS Gábor (2012): A Nemzeti Közszerződési Egyetem, mint a közszolgálati képzés bázisa: a jelenlegi helyzetkép, jövőbeni változások, fejlődési tendenciák és kihívások. In GAÁL Gyula – HAUTZINGER Zoltán (szerk.): *Tanulmányok „A biztonságrendészettudományi dimenziói – változások és hatások” című tudományos konferenciáról*. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XIII. Pécs: Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport, 371–379.
- KOVÁCS Gábor (2017): A Nemzeti Közszerződési Egyetem Rendészettudományi Kar rendészeti vezető mesterképzési szakon folyó képzés. In VARGA János (szerk.): *A határrendészeti tisztképzés negyedszázada*. Budapest: Dialóg Campus Kiadó, 119–132.
- KOVÁCSICS Iván szerk. (2000): *Emlékkönyv a Vám- és Pénzügyőrség történetéről 1867–2000*. Budapest: VIVA Média Holding.
- Központi Statisztikai Hivatal [é. n.]: *Felsőoktatás*. Online: https://www.ksh.hu/stadat_files/okt/hu/okt0020.html

- Központi Statisztikai Hivatal (2016): *Mikrocenzus*. Online: https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mikrocenzus2016/mikrocenzus_2016_13.pdf
- MAGASVÁRI Adrienn (2018a): Az emberi tényező szerepe a szervezeti változás sikerében – egy integráció margójára. In KERESZTES Gábor (szerk.): *Tavaszi Szél 2018 Konferencia = Spring Wind 2018. Konferenciakötet II*. Budapest: Doktoranduszok Országos Szövetsége, 506–517.
- MAGASVÁRI Adrienn (2018b): Felkészült, elkötelezett, elhivatott... A Nemzeti Adó- és Vámhivatal pályakezdőkkel szembeni kompetenciaelvárásai. *Pro Publico Bono: Magyar Közigazgatás*, 6(1), 92–109. Online: <http://hdl.handle.net/20.500.12944/12748>
- MAGASVÁRI Adrienn (2021a): A Nemzeti Adó- és Vámhivatal pénzügyőreinek jogviszonyára vonatkozó általános szabályok. In ERDŐS Ákos (szerk.): *Integrált pénzügyőri ismeretek 1*. Budapest: Magyar Rendészettudományi Társaság Vám- és Pénzügyőri Tagozat, 59–82.
- MAGASVÁRI Adrienn (2021b): Egy új jogviszony „születése” – az adó- és vámhatósági szolgálati jogviszony vizsgálata. In CSABA Zágon – ZSÁMBOKINÉ FICSKOVSZKY Ágnes (szerk.): *Tehetség, szorgalom, hivatás*. Budapest: Magyar Rendészettudományi Társaság Vám- és Pénzügyőri Tagozat, 69–85. Online: <https://doi.org/10.37372/mrttvpt.2021.1.5>
- MAGASVÁRI Adrienn (2022): *A pénzügyőri szolgálat empirikus vizsgálata az utánpótlás- és hivatáskutatások tükrében*. Doktori értekezés. Budapest: Nemzeti Közszerológiai Egyetem Közigazgatás-tudományi Doktori Iskola.
- MAGASVÁRI Adrienn – CSABA Zágon (2023): A pénzügyőri hivatás vs. a tisztjelöltek generációs sajátosságai. In SZABÓ Andrea – ZSÁMBOKINÉ FICSKOVSZKY Ágnes – CSABA Zágon (szerk.): *Tudás- és értékmegosztás – mesterséges intelligencia – generációváltás?* Tanulmánykötet. Budapest: Magyar Rendészettudományi Társaság, 92–103.
- MAGASVÁRI Adrienn – SZILÁGYI Tamás (2019): Z generációs pénzügyi nyomozók munkával kapcsolatos elvárásai. In ZSÁMBOKINÉ FICSKOVSZKY Ágnes (szerk.): *Biztonság, szolgáltatás, fejlesztés, avagy új irányok a bevételi hatóságok működésében*. Budapest: Magyar Rendészettudományi Társaság Vám- és Pénzügyőri Tagozat, 142–156. Online: <https://doi.org/10.37372/mrttvpt.2019.1.9>
- SZABÓ Andrea (2013): A rendészeti felsőoktatás egy speciális területe: a pénzügyőr tisztek képzése. In KERESZTES Gábor (szerk.): *Tavaszi Szél, 2013. Spring Wind, 2013*. Budapest: Doktoranduszok Országos Szövetsége, 502–510.
- SZABÓ Andrea (2017a): Kockázatkezelés mesterfokon, avagy az értékelő-elemző specializáció tapasztalatai. In BODA József et al. (szerk.): *Ünnepi kötet a 70 éves Janza Frigyes tiszteletére*. Budapest: Dialóg Campus Kiadó, 507–523.
- SZABÓ Andrea (2017b): Objectives of the Bologna Process and Their Realization in the Education of Hungarian Customs Officers. *Customs Scientific Journal*, 7(2), 54–60.

- SZABÓ Andrea (2018a): A pénzügyőri képzésektől az adóigazgatási szakirányig. *Belügyi Szemle*, 66(11), 71–80. Online: <https://doi.org/10.38146/BSZ.2018.11.7>
- SZABÓ Andrea (2018b): Sub pondere crescit palma, avagy a pénzügyőr tisztjelölt erőpróbája. In DOBÁK Imre – HAUTZINGER Zoltán (szerk.): *Szakmaiság, szerénység, szorgalom: Ünnepi kötet a 65 éves Boda József tiszteletére*. Budapest: Dialóg Campus Kiadó, 599–612.
- SZABÓ Andrea – MAGASVÁRI Adrienn (2021a): A pénzügyőrtisztképzés a bolognai folyamat és az uniós csatlakozás tükrében. In BARABÁS Andrea Tünde – CHRISTIÁN László (szerk.): *Ünnepi tanulmányok a 75 éves Németh Zsolt tiszteletére. Navigare necesse est*. Budapest: Ludovika Egyetemi Kiadó, 487–497.
- SZABÓ Andrea – MAGASVÁRI Adrienn (2021b): Hirtelen 30. A szervezeti és a képzési rendszerben 30 év alatt bekövetkezett változások hatása a pénzügyőr tisztekkel szemben támasztott követelményekre. In CZENE-POLGÁR Viktória et al. (szerk.): *Tradíció, tudomány, minőség. 30 éves a Vám- és Pénzügyőri Tanszék*. Budapest: Magyar Rendészet-tudományi Társaság Vám- és Pénzügyőri Tagozat, 48–59. Online: <https://doi.org/10.37372/mrttvtpt.2021.2.1>
- URBANOVICS Anna – MIKULÁS Gábor – SASVÁRI Péter (2019): Egyetemi dolgozók mérlegen – az egyetemi teljesítményértékelési rendszerek nemzetközi példái. *Multidiszciplináris Tudományok: A Miskolci Egyetem Közleménye*, 9(4), 333–347.
- VIRÁNYI Gergely (2006): A rendészeti felsőoktatás modernizációja. In HAUTZINGER Zoltán (szerk.): *Tanulmányok a „Fiatalok felkészítése a rendvédelemre” című tudományos ülésről*. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények V. Pécs: Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport, 39–45.
- WEBER, Max (2019): *A tudomány és a politika, mint hivatás*. Ford. Glavina Zsuzsa. Budapest: Kossuth Kiadó.
- WINEBERG, Timothy W. (2008): *Professional Care and Vocation. Cultivating Ethical Sensibilities in Teaching*. Professional Learning. Vol. 5. British Columbia: Brill.